

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave i norsk tegnspråk og tolking

TST350-BAC-2023-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	12-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	26-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 TST350 1 BAC 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	352
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	8097
----------------------	------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Det var ikke noe viktig

It doesn't matter

Birk Emanuel Fjelltun Popdimtchev

Kandidatnummer: 352

Tegnspråk og tolking: TST-350

Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolking - FLKI

Veileder: Camilla Bøe

Innleveringsdato: 09.06.2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

It Doesn't Matter

- Audism in The Inner Circle

By Birk Emanuel Fjelltn Popdimtchev

Based on literature and qualitative interviews this project aims to answer: "Which forms of audistic acts can be found in the inner circle of deaf and hard of hearing people? And which coping mechanisms do they use in those situations?".

In the findings there are presented a definition of the three different categories of audistic acts that were found during the interviews:

- Excluding audism: "Acts that ensures that the person with a hearing loss is either physically or mentally kept out of the fellowship, so they can't participate on the same terms as the hearing people present".
- Underestimating audism: "Actions where the close relations underestimate the abilities or intelligence of a deaf or hard of hearing person".
- Ridiculing audism: "Making fun of people with a hearing loss. Either based on the persons characteristics that are a result of the hearing loss or joking about the hearing loss in and of itself".

These categories are then discussed based on the literature review that describes; audism, audistic actions, coping and coping mechanism. There can be drawn many parallels between the categories I found, and the literature. However, the results reveal that there may be a gap in the literature, on how to describe audistic acts that can be found in the inner circle of people with a hearing loss. The coping mechanisms found were similar across the categories, and consisted mostly of strategies that could be tied to Lazarus og Folkman's (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) categories of distancing and self-controlling. It could be interesting to research whether my proposed terms; excluding, underestimating, or ridiculing, could be used in larger studies containing other informants, or if they then would prove to be insufficient. Furthermore, it would be interesting to interview the close relations of people that are deaf or hard of hearing to gain their perspective.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	1
1.1 Valg av tema.....	1
1.2 Valg og avgrensning av problemstilling	2
1.3 Begrepsavklaring.....	2
2.0 Teori.....	3
2.1 Audismebegrepet.....	3
2.2 Overt-, covert og aversive-audisme.....	4
2.2.2 Overt-audisme	5
2.2.3 Covert-audisme.....	5
2.2.4 Aversive audisme	5
2.3 Mestring og Mestringsstrategier	6
2.3.1 Mestring.....	6
2.3.2 Mestringsstrategier	7
3.0 Metode	8
3.1 Forskningsdesign.....	8
3.2 Datainnsamling	9
3.2.1 Valg av metode for datainnsamling.....	9
3.2.2 Valg av datakilder	10
3.3 Dataanalyse.....	12

3.4 Metodekvalitet.....	12
3.4.1 Reliabilitet	13
3.4.2 Validitet.....	13
3.5 Etske spørsmål	14
4.0 Empiri.....	15
4.1 Ekskluderende	15
4.1.1 Historie 1.....	15
4.1.2 Historie 2.....	16
4.2 Undervurderende.....	16
4.2.1 Historie 3.....	17
4.2.2 Historie 4.....	17
4.3 Latterliggjørende.....	18
4.3.1 Historie 5.....	18
4.2.6 Historie 6.....	18
5.0 Drøfting.....	19
5.1 Ekskluderende audisme	19
5.2 Undervurderende audisme	20
5.3 Latterliggjørende audisme	21
5.4 Mestringsstrategier.....	22
6.0 Konklusjon	23
Litteraturliste:.....	25

Vedlegg:

1: Informasjonsskriv

2: Intervjuguide

1.0 Innledning

Se for deg at du sitter i sofaen en lørdagskveld med familien. Plutselig bryter alle ut i latter, uten at du fikk med deg hva som skjedde. Når du spør hvorfor alle ler, får du kanskje til svar: «Det var ikke noe viktig», eller «Det er vanskelig å forklare». Hvis du får en forklaring, er samtalen for lengst gått videre før du har fått med deg poenget. Slik er mange familiesammenkomster for døve og hørselshemmede. For hørende kan dette virke som en bagatell, men etter min mening er dette en form for diskriminering av døve og hørselshemmede fordi personen blir ekskludert fra det sosiale.

Arnulf Øverland sier så fint at: «Du må ikke tåle så inderlig vel, den urett som ikke rammer deg selv» (Øverland, 1937, s. 68). Diskriminering av døve og hørselshemmede har fremdeles en stor innvirkning på deres hverdag. Først når en er klar over at en handling eller væremåte er diskriminerende kan en ta grep. Derfor ønsker jeg å fortelle om hva audisme innebærer, og løfte frem døve og hørselshemmedes erfaringer med audisme i nære relasjoner.

1.1 Valg av tema

Dalland (2020, s. 61-62) sier at det ikke er mulig å være verdinøytral, og at det derfor er viktig å redegjøre for sine egne verdier da disse kan påvirke prosessen og hvordan en tolker svarene. Som person er jeg veldig opptatt av likestilling og rettferdighet. Dette er kanskje den viktigste faktoren til valg av temaet. Selv om vi har vært innom mye spennende på studiet, var valg av tema lett for meg. Allerede da jeg mitt første år skrev en eksamen om audisme skjønnte jeg at det var dette jeg ønsket å skrive bacheloroppgave om. Deler av eksamenen er gjenbrukt og danner kapittel 2.1 og 2.2 i teoridelen. Jeg visste altså ganske lenge at jeg ønsket å skrive om audisme, men det tok litt lenger tid før jeg klarte å snevre det helt inn. Etter å ha sett på hva som er skrevet om tidligere, kunne jeg ikke finne at dette var skrevet om tidligere og landet derfor på temaet: Audisme i nære relasjoner.

1.2 Valg og avgrensning av problemstilling

I arbeidet med denne bacheloroppgaven ble det gjennomført intervjuer med tema audisme i nære relasjoner. På bakgrunn av at det i datamaterialet ofte ble fremhevet konkrete handlinger som intervjupersonene opplever som audistiske, gjerne i kontekst med mestringsstrategier, utarbeidet jeg problemstillingen:

Hvilke typer audistiske handlinger kan døve og hørselshemmede oppleve i nære relasjoner, og hvilke mestringsstrategier bruker de i slike situasjoner?

Dette er ikke en uttømmende studie, men en liten studie som viser hvilke handlinger og mestringsstrategier en kan finne. Denne vil ikke si noe om alle former for audisme i nære relasjoner, men kan gi en pekepinn på hvordan audisme i nære relasjoner oppleves for døve og hørselshemmede. Ved å forsøke å besvare problemstillingen håper jeg å bidra med litt data på et felt det ikke er forsket så mye på enda. Oppgaven er delt inn i seks deler og består av; innledning, teori, metode, empiri, drøfting og til slutt en konklusjon.

1.3 Begrepsavklaring

Under definerer jeg kort noen av nøkkelbegrepene slik de er brukt i oppgaven:

Audisme: Diskriminering på bakgrunn av hørselsevne (Bauman et al., 2018).

Diskriminering: Usaklig dårligere behandling av en minoritetsperson, basert på kvaliteter som skiller personen fra majoriteten (Bufdir, u.å.).

Mestringsstrategier: Bevisste eller ubevisste reaksjoner i møte med utfordrende situasjoner (Carver, 2011).

Tegnspråk: Alle tegnspråk deler egenskapen at de kan oppfattes gjennom synssansen uavhengig av hørselsrest. Tegnspråkene har utviklet seg på samme måte som talespråkene, og har derfor geografiske variasjoner, både nasjonalt og regionalt (Grønlie, 2021, s. 22). I oppgaven refererer ordet 'tegnspråk' til norsk tegnspråk.

2.0 Teori

I dette delkapittelet legger jeg frem teori som jeg tenker er relevant for å besvare problemstillingen min. Som grunnlag for å besvare første del av problemstillingen, trekker jeg inn deler av teksten jeg leverte da jeg skrev eksamen om audisme i 2021 (Popdimtchev, 2021, s. 4-9). Her viser jeg først til litteratur som deler inn audismebegrepet i ulike underkategorier, deretter til litteratur som beskriver de ulike måtene audisme blir utøvd på. Videre har jeg funnet relevant teori om mestring og mestringsstrategier for å kunne ta stilling til hvilke strategier en kan se.

2.1 Audismebegrepet

Begrepet audisme blir av Atcherson & Wilson (2017, s. 18) beskrevet som en -isme som ikke skiller seg så mye fra andre -ismer som rasisme og sexisme. Til felles har begrepene at de beskriver en form for urettferdig behandling utført av en majoritet mot en minoritet.

Audisme er et relativt nytt begrep, og ifølge Bauman et al. (2018) ble det brukt for første gang i 1975. Da beskrev den amerikanske språk og kommunikasjonsforskeren Tom L. Humphries (1975) diskriminering på bakgrunn av hørselsgrad og kalte det for audisme.

Humphries beskrev audisme slik:

Audism appears in the form of people who continually judge deaf people's intelligence and success on the basis of their ability in the language of the hearing culture. It appears when the assumption is made that the deaf person's happiness depends on acquiring fluency in the language of the hearing culture. It appears when deaf people actively participate in the oppression of other deaf people by demanding of them the same set of standards, behavior, and values that they demand of hearing people (Humphries, 1975, i Bauman, 2004, s. 240).

Selv forklarer Bauman et al. (2018) audisme som; tanken om at evnen til å høre gjør noen overlegen de med et hørselstap. Videre sier han at de som støtter dette perspektivet kalles audister, og kan være enten hørende eller døve.

Brenda Brueggemann (1999, s. 11) oppsummerer den audistiske tankegangen som muliggjør audisme ved å si: "Language is human; speech is language; therefore deaf people are inhuman and deafness is a problem" (Brueggemann, 1999, s. 11). Denne tankegangen er ikke ny, men har vært med oss helt tilbake til filosofenes tid. I år 364 før vår tidsregning uttalte Aristoteles at «døve er født ute av stand til å resonnerer» (Stub-Christiansen, 2018, s.53).

Det finnes flere årsaker til at noen er audistiske. Noen av årsakene kan være:

- Dysconscious audisme: Når døve og hørselshemmede internaliserer de negative holdningene til samfunnet og selv diskriminerer andre døve eller hørselshemmede (Atcherson & Wilson, 2017, s. 22).
- Laissez Faire audisme: Når døve og hørselshemmede er anerkjent som menneske, men deres autonomi i større eller mindre grad blir begrenset (Eckert 2010, i Eckert & Rowley, 2013, s. 107).

Bauman (2004, s. 240) stiller spørsmålet: «Hvor får alle individene de audistiske holdningene sine fra?». Han mener det må være et slags usynlig system som binder alt sammen. Dette systemet kaller han for institusjonell audisme. Baumann mener altså at opphavet til individuell audisme er institusjonell audisme.

Informasjonen i dette delkapittelet er hentet fra eksamenen jeg skrev om audisme i 2021 (Popdimtchev, 2021, s. 4-7).

2.2 Overt-, covert og aversive-audisme

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir, u.å.) beskriver diskriminering slik: «Diskriminering er at noen blir behandlet dårligere enn andre, uten at denne forskjellsbehandlingen er saklig, nødvendig og forholdsmessig. Det spiller ingen rolle om hensikten med forskjellsbehandlingen er å diskriminere eller ikke» (Bufdir, u.å.).

Personer med hørselstap kan altså både bli diskriminert med vilje, og uten at den som diskriminerer forstår at handlingen er diskriminerende. Uavhengig av hva hensikten var, er handlingen fremdeles diskriminerende. Audistiske handlinger deles av Eckert og Rowley

(2013, s. 108) inn i tre kategorier; overt-, covert- og aversive-audisme.

2.2.2 Overt-audisme

Når diskriminering av døve og hørselshemmede skjer åpenlyst kalles det for overt-audisme. Eckert & Rowley (2013, s. 108) sier at:

Overt-audisme skjer når maktforskjellene mellom majoriteten og minoriteten er så store at majoriteten enten ikke legger merke til, bryr seg om eller forstår virkningen av antakelsene og holdningene som følger med de audiosentriske privilegiene. Overlegenhet blir sett på som en selvfølge (Eckert & Rowley, 2013, s. 108).

2.2.3 Covert-audisme

Videre forklarer de at covert-audisme er mindre synlig, og noen ganger skjult. Individene som utøver covert-audisme er bekymret for følgende det kan få fra samfunnet. Hovedforskjellen mellom overt- og covert-audisme er at covert-audisme er vanskeligere å gjennomskue (Eckert & Rowley, 2013, s. 108). Overt- og covert-audisme er som regel intensjonell.

2.2.4 Aversive audisme

Aversive-audisme skiller seg fra overt- og covert-audisme ved at den ofte ikke er intensjonell, og kan skjule seg i velmente handlinger overskygget av fremmedfrykt, eller uvisshet. Eckert & Rowley (2013, s. 109) sammenligner aversive-audisme med aversive-rasisme. Hvor man vet det er galt å forskjellsbehandle, og i stedet ender opp med å unngå visse personer for å slippe å føle seg ukomfortabel. Videre forteller de at aversive-audister unngår døve og hørselshemmede mennesker, og allikevel prøver å oppheve deres kultur og levemåte. De sier også at aversive-audister ofte antar at døve og hørselshemmede ønsker å bli assimilert og at assimilasjon fører til en økning i sosioøkonomisk status (Eckert & Rowley, 2013, s. 109).

Eckert & Rowley (2013, s. 110) oppsummerer skilnaden ved å si at overt- og covert-audisme er å ikke bry seg om likestilling, men covert-audisme handler i tillegg om å late som at en

bryr seg for å unngå sosiale eller legale konsekvenser. Aversive-audisme er derimot mer komplisert, og er sammenlignbart med mikroagresjoner sett i rasismen.

Informasjonen i dette delkapittelet er hentet fra eksamenen jeg skrev om audisme i 2021 (Popdimtchev, 2021, s. 8-9).

2.3 Mestring og Mestringsstrategier

2.3.1 Mestring

Bakken forklarer at begrepet mestring oftest blir brukt i betydning av «å få til, håndtere eller beherske noe, på en måte som oppfyller våre egne og omgivelsenes forventninger» (Bakken, 2012). Gjærum et al (1998, i Reitan, 2005, s. 157) er ikke helt enig i denne definisjonen. De forklarer at mestring ikke er det samme som problemløsning, men at mestring handler om måten mennesker håndterer belastende situasjoner. Uavhengig av om problemet kan løses eller ei. Reitan (2005, s. 158) understreker at mestring ikke er motpolen til stress, men handler om hvilke grep en tar eller ikke tar i møte med stressende situasjoner. Det er denne definisjonen jeg legger til grunn i oppgaven min.

Filosofen Antonovsky (Gjærum et al, 1998, i Reitan, 2005, s. 161) sier at vår opplevelse av sammenheng er avgjørende for hvordan vi mestrer livets utfordringer. Videre sier han at for å kunne oppleve sammenheng er det tre faktorer som er viktige. Vi trenger å:

- Forstå situasjonen
- Tro på at vi kan finne løsninger
- Finne det meningsfylt å forsøke å finne løsninger

Psykiateren Sommerschild (Gjærum et al 1998, i Reitan, 2005, s. 161) har med bakgrunn i Antonovskys tanker laget en modell for mestringsstrategier. Hun vektlegger to punkter: tilhørighet og kompetanse. Der hun beskriver at gjennom tilhørighet bygges motstandskraften opp på bakgrunn av den tryggheten de nære relasjonene gir, mens å få brukt den kompetansen en innehar bidrar til egenverdsfølelsen. For å mestre noe trenger en altså god motstandskraft og følelse av egenverd.

2.3.2 Mestringsstrategier

Mestringsstrategier er strategier en bruker enten bevisst eller ubevisst for å håndtere stressende situasjoner (Carver, 2011). Ordet stress brukes på folkemunde ofte i sammenheng med den kroppslige reaksjonen som utløses ved tidspress. Carver har tatt utgangspunkt i Lazarus og Folkmans tekster hvor stress defineres som «a transaction between the person and the context stress exist when people confront circumstances that tax or exceeds their ability to manage them” (Carver, 2011, s. 221).

Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) viser til to hovedmåter å møte stressfylte situasjoner på: problemorientert og emosjonsorientert. Problemorientert mestring involverer strategier hvor målet er å finne en løsning på situasjonen, mens emosjonsorientert mestring involverer strategier hvor målet er å endre opplevelsen av situasjonen.

Av Folkman et al. (1986a, i Stroebe, 2011, s. 273) blir de ulike mestringsstrategiene ytterligere delt inn i åtte kategorier med inntil fire underpunkter, i min oppgave har jeg kortet disse ned til en definisjon per punkt:

- 1: Konfronterende mestring: Å ta konfronterende grep i forsøk på bedre situasjonen.
- 2: Distansering: Å bagatellisere eller prøve å glemme, for å slippe å forholde seg til situasjonen.
- 3: Selvkontrollering: Holde følelsene inne, skjule det for andre og forsøke å ikke la det gå utover andre ting.
- 4: Søke sosial støtte: Snakke med noen som kan hjelpe med å få oversikt over situasjonen, gi konkrete råd eller praktisk støtte.
- 5: Akseptere ansvar: Kritisere seg selv for å ha satt seg selv i denne situasjonen.
- 6: Flukt/unngåelse: Drømmetenking om hvordan ting kunne vært, eller selvtrøst ved å spise, drikke eller bruke andre rusmidler o.l.
- 7: Planlagt problemløsning: Legge en plan for å komme seg ut av situasjonen og gjennomføre

den.

8: Positiv omvurdering: Å tenke at situasjonen gjorde at en vokste som menneske og ble bedre på en eller flere måter.

Døve og hørselshemmedes mestringsstrategier i møte med et hørende samfunn kan sannsynligvis være innenfor alle disse kategoriene. Professor Kermit deltok i en forskningsundersøkelse mellom 2006 og 2009. Denne undersøkelsen gikk ut på at de filmet barn med CI i alderen 5-9 år som «gjorde det veldig bra» i barnehagen/skolen. Her kom det frem at barna hadde et såpass sterkt ønske om å passere som hørende og ikke skille seg ut at de utviklet mestringsstrategier som gjorde det krevende å fange opp at dem strevde. Et eksempel på en slik mestringsstrategi ble i denne undersøkelsen observert brukt av en 5-år gammel gutt som hadde lært seg å svare 'ja' på tilsnakk med en intonasjon som gjorde at ordet kunne passere som både et spørsmål og en bekreftelse (Kermit, 2021, s. 71-72). Kermit (2021, s. 72) forteller at barna i undersøkelsen var så flinke på å skjule for andre at de strevde at de ikke fikk noen form for anerkjennelse for det dem slet med. Dette eksempelet samsvarer med Folkman sin mestringsstrategi nummer 3 (Folkman et al., 1986a, i Stroebe, 2011).

3.0 Metode

Busch (2019, s. 48-49) forklarer at for å velge en metode må det tas mange valg. De første valgene vil påvirke de etterfølgende valgene. Busch (2019, s. 49) tar utgangspunkt i Saunders mfl. (2009, i Busch, 2019, s. 49) sin inndeling på hvordan å bygge opp en forskningsstudie. For å besvare min problemstilling var det naturlig å velge en forskningsbasert metode, da dette er lite forsket på tidligere. I dette kapitlet bruker jeg inndelingen Busch viser til og går igjennom: forskningsdesign, datainnsamling, dataanalyse, metodekvalitet og etiske spørsmål

3.1 Forskningsdesign

Valg av forskningsdesign avhenger av hva som er best egnet for å besvare problemstillingen. En kvantitativ metode brukes vanligvis når en skal hente inn lite data fra mange kilder, og for

å beholde avstand og objektivitet til feltet. En av fordelene med en kvantitativ metode er at det er lett å samle inn store mengder data. Målet er å få frem det gjennomsnittlige og å finne forklaringer. En kvalitativ metode brukes derimot når en skal hente inn mye data fra få kilder. Her er det ikke mulig å beholde avstand og forskeren vil påvirke studien i større eller mindre grad. Denne metoden egner seg godt for å besvare komplekse problemstillinger, hvor målet er å finne det særegne og å formidle forståelse. ((Dalland, 2020, s. 54-56) og (Busch, 2019, s. 53)).

Problemstillingen valget mitt baserer seg på er:

Hvilke typer audistiske handlinger kan døve og hørselshemmede oppleve i nære relasjoner, og hvilke mestringsstrategier bruker de i slike situasjoner?

in problemstilling er kompleks, og målet er å formidle forståelse heller enn forklaringer. Dermed egner en kvalitativ metode seg godt for min problemstilling. Jeg ønsket i utgangspunktet å holde meg mest mulig objektiv, men som Pattson (1980) sa så godt: «Distanse garanterer ikke objektivitet. Det garanterer bare avstand (Pattson, 1980, s. 337, i Dalland, 2020, s.64). Dette vil også si at jeg ikke vil kunne bruke empirien til å si noe om antall personer som opplever audisme i nære relasjoner, eller hvilke former som er vanligst. Jeg vil heller ikke kunne si noe om hvilke mestringsstrategier som brukes mest.

Prosjektet har en hermeneutisk og fenomenologisk tilnærming, hvor jeg bruker en abduktiv tilnærming til empirien. Å tilnærme meg empirien abduktivt var et bevisst valg. Ved å ikke undersøke ulike mestringsstrategier som kan brukes, før etter intervjuene var ferdige, tvang jeg meg selv til å stille åpne spørsmål i håp om at det ville gi mer autentiske svar. Intervjuene er gjennomført som en tversnittundersøkelse. Både på grunn av tidsbegrensningen, men også fordi svarene på det jeg har undersøkt sannsynligvis ville endret seg minimalt over tid.

3.2 Datainnsamling

3.2.1 Valg av metode for datainnsamling

Valget om å gjennomføre intervjuer ble tatt på bakgrunn av at "...interviews give the researcher more of an insight into the meaning and significance of what is happening"

(Wilkinson & Birmingham, 2003, s. 44). Min veileder og jeg snakket på forhånd om ulike måter en kan intervju folk. Det kan blant annet være én til én eller gruppeintervju. Fordelen med gruppeintervju er at det kan føre til en bedre flyt i samtalen, og folk kan komme på ting når andre nevner hendelser eller situasjoner. Ved å velge én til én intervju var det en fare for at jeg gikk glipp av litt informasjon, men siden dette er et veldig sensitivt tema så jeg for meg at det kunne føles lettere å snakke om temaet én til én, enn i en gruppe med fremmede. I tillegg er det ganske stor geografisk spredning på personene jeg så for meg å intervju, og én til én intervjuer ga meg større grad av fleksibilitet tidsmessig, enn gruppeintervjuer ville gjort. For å gjøre litt opp for tapet av informasjonen jeg kanskje ville fått i gruppe-intervju valgte jeg å gjennomføre intervjuene semi-strukturerte. Jeg hadde en intervjuguide som jeg fulgte, men jeg stilte oppfølgingsspørsmål basert på hvilke svar jeg fikk, og det ble også informert om at det var rom for å snakke om andre ting enn nøyaktig det jeg spurte etter.

Intervjuguiden jeg brukte var delt inn i fire hovedemner, med utgangspunkt i temaet for oppgaven:

- Kommunikasjon i nære relasjoner
- Erfaringer der informanten opplever audisme
- Strategier når informanten opplever audisme
- Settinger der informanten føler seg inkludert

Totalt gjennomførte jeg fire intervjuer på 30-60 min. Halvparten ble gjennomført på tegnspråk og den andre halvparten på norsk. De tegnspråklige intervjuene ble filmet og de talespråklige ble det tatt lydopptak av. Det var lettere å være til stede i øyeblikket og tenke over hva jeg eventuelt ønsket utdyping av, når jeg ikke var avhengig av å ta notater samtidig. Alle ble spurt på forhånd om de ønsket å bruke tegnspråktolk. Det var det ingen som ønsket, og intervjuene ble derfor utført uten tolk.

3.2.2 Valg av datakilder

På forhånd bestemte jeg at jeg ønsket fire intervjupersoner med ulik bakgrunn. De fire døve og hørselshemmede som ble intervjuet har ulik bruk av høreapparater eller CI.

Intervjupersonenes nære relasjoner hadde også ulik tegnspråkkompetanse. Dette valgte jeg

fordi jeg ønsket å få innsikt i ulike opplevelser (eventuelt mangel på opplevelser) av audisme i nære relasjoner, men også for å kunne se om noen ting gikk igjen på tvers av hørselrest og tegnspråkkunnskaper.

For å best mulig sørge for anonymitet i et lite minoritetsmiljø vil jeg i teksten referere til intervjupersonene etter bokstavene A, B, C og D. Intervjupersonene jeg valgte er:

A er døv og har døve foreldre. Hen snakker tegnspråk, og har et godt forhold til de nære relasjonene. Hens indre kjerne består av en forelder, et søsken av forelderen, hens eget søsken, barna og en-to nære venner. A, snakker daglig med søskenet sitt om audisme, av og til med barna, men nesten aldri med forelderen og søskenet til forelderen. Hen bruker ofte audismebegrepet når hen snakker om audisme.

B er døv og har hørende foreldre. Hen snakker tegnspråk, men ingen i familien er helt flytende i tegnspråk, selv om mange kan gjøre seg forstått. Av familiemedlemmene er det et av søsknene hen står nærmest. B har tatt litt avstand fra sin biologiske familie, og omtaler dem som sin sekundærfamilie. Hen regner vennene som sin primærfamilie. Dette begrunner hen med at: «Jeg kan snakke med vennene mine om alt, mens jeg bare kan snakke med familien om noen ting». B snakker ofte med vennene om audisme. Hen bruker audismebegrepet med venner, men ikke med familien.

C er døv, bruker CI og har hørende foreldre. Hen er vokst opp som sterkt tunghørt, og fikk CI for henholdsvis 6 og 4 år siden. C, snakker hovedsakelig med stemmen, men bruker litt tegn med samboeren. C sine nære relasjoner er samboeren, venner og familien bestående av; foreldre, søsken og deres samboere og barn. C, beskriver relasjonene som stabile og stødig. C forteller at de ikke snakker om audisme generelt, men kan snakke om enkelt episoder hvis det er noe som har skjedd. Da bruker de ikke audismebegrepet.

D er tunghørt, fikk høreapparater som 7-8åring og har hørende familie. D, er usikker på om hen er født tunghørt, men hadde utfordringer med å henge med på skolen før hen fikk høreapparater, og har ikke hatt problemer siden. De nære relasjonene er hovedsakelig venner, men D har også jevnlig kontakt med en forelder og et søsken. Religion og avstand kompliserer forholdet til familien. D er ikke fra Norge, og snakker sitt morsmål med forelderen. Hen, bruker noe tegn med søskenet. Blant vennene variere det hvordan D

kommuniserer. D foretrekker å være med tegnspråklige. Da slipper hen å stresse med å høre. D snakker mest med venner om audisme, og bruker ikke audismebegrepet. Ved å diskutere hendelser som går innunder audismebegrepet føler hen det er mer forståelig for andre hva hen mener.

Mine krav til intervjupersonenes bakgrunn var veldig spesifikke. Jeg valgte derfor å spørre personer i min omgangskrets som jeg visste oppfylte kriteriene om de kunne tenke seg å bli intervjuet. De fleste ble kontaktet via sosiale medier, og 4 av 7 personer jeg spurte takket ja.

3.3 Dataanalyse

Det var nødvendig å transkribere intervjuene for å få god oversikt over hvilke funn som kunne være relevante for problemstillingen. Datamaterialet var omfattende, derfor foretok jeg en datareduksjon etter gjennomgang av det transkriberte materialet. Her plukket jeg ut alle de audistiske handlingene og mestringsstrategiene som intervjupersonene fortalte om. Deretter undersøkte jeg hvilke fellestrekk og ulikheter det var ved historiene, og foretok en systematisk meningskategorisering. Det at jeg kjente til intervjupersonene på forhånd, kan ha påvirket analysen av datamaterialet noe.

3.4 Metodekvalitet

Busch (2019, s.61) sier at alle valgene en gjør underveis i prosessen avgjør kvaliteten på prosjektet. Videre sier han at for å vurdere kvaliteten er det tre aspekter en bør se på; reliabilitet, validitet og overførbarhet. Busch (2019, s. 62) sier at overførbarhet går på om studiens resultater også forteller noe om andre populasjoner eller situasjoner. Jeg har valgt å ikke se på overførbarhet da det ikke er relevant for dette prosjektet. Målet med studien er å belyse noen av handlingene og strategiene en kan finne ved audisme i nære relasjoner. Da dette er en liten studie, er det stor sannsynlighet for at et større studium vil kunne finne flere ting enn det jeg har gjort, og dermed også komme frem til et annet resultat.

3.4.1 Reliabilitet

For å finne svar på hvor pålitelige resultatene er må en i følge Busch (2019, s. 62) og Dalland (2020, s. 63) stille seg flere spørsmål. Det er ulike faktorer som påvirker reliabiliteten, blant annet om intervjupersonen oppfatter spørsmålene på den måten de er ment. Usikkerheten rundt om spørsmålene og svarene ble oppfattet riktig kunne vært redusert ved bruk av tolk i de tegnspråklige intervjuene. Tryggheten ved å ha filmet de tegnspråklige intervjuene gjør allikevel litt opp for at jeg ikke er helt flytende i tegnspråk. Under intervjuet spurte jeg om gjentakelse, og da jeg skulle transkribere spilte jeg av videoene i redusert hastighet hvis jeg var usikker på hva som var sagt. I tillegg sendte jeg empiriekapitlet til alle intervjupersonene før jeg leverte, slik at de kunne sjekke at det jeg hadde skrevet stemte.

Intervjuet med A var det første intervjuet jeg gjennomførte. Der opplevde jeg noen tekniske utfordringer med kameraet på slutten av intervjuet, men dette har ikke påvirket resultatet.

3.4.2 Validitet

Busch (2019, s. 62) sier at undersøkelsens gyldighet er avhengig av hvorvidt ens antakelser om svarene stemmer overens med svarenes reelle betydning. I en intervjubasert undersøkelse vil alltid funnene basere seg på personen som tolker svarene, som vil si at en annen person kan trekke noe helt annet ut av intervjuene enn det jeg gjorde. Derfor skal jeg redegjøre for min forforståelse og hva jeg så for meg å finne.

Før jeg startet å intervju hadde jeg skrevet en eksamen om audismebegrepet og hadde en del kunnskap om de ulike formene for audisme. Jeg hadde ingen kunnskap om mestringsstrategier utover at jeg viste det var ulike strategier en brukte for å håndtere situasjoner. Dette var et bevisst valg som jeg tenkte kunne minske risikoen for å stille for ledende svar under intervjuene. Før jeg samlet funnene i denne oppgaven hadde jeg lest meg opp på ulike mestringsstrategier, noe som kan ha vært med å påvirke utvelgelsen av hva jeg så på som relevant data.

Da jeg startet å intervju forventet jeg ikke å finne resultater som tilsa at døve og hørselshemmede nære relasjoner var bevisst audistiske, men heller at mange opplevde en

del ubevisst eller uviten audisme som de måtte forholde seg til. Allikevel har jeg spurt om begge deler i intervjuet, da jeg syntes det var interessant å høre om de selv tenkte audismen var bevisst eller ubevisst.

3.5 Etiske spørsmål

I en forskningsbasert studie er det mange etiske overveielser både når det kommer til formen på intervjuet, informert samtykke av intervjuobjektene, oppbevaring av personopplysninger, taushetsplikt og anonymitet

Siden noen av intervjuene skulle filmes og jeg samlet inn helseopplysninger er forskningsprosjektet meldepliktig. NSD ble varslet og jeg fikk veiledning i hvordan jeg skulle oppbevare informasjonen lovlig og trygt. Videoene og lydopptakene av intervjuene blir oppbevart på en separat server hos HVL, og er slettet fra redskapene det ble tatt opp med. Transkriberingene er anonymisert, og er derfor lagret på min datamaskin. Alt slettes når prosjektet er ferdig.

Alle intervjupersoner fikk tilsendt et informasjonsskjema, og jeg spurte om de hadde forstått innholdet før vi startet. Der ble de informert om sine rettigheter, hvordan jeg oppbevarer deres personopplysninger, og at jeg anonymiserer innholdet i intervjuene så langt det lar seg gjøre. De ble også informert om at siden døvemiljøet er ganske lite, kan det være fare for at noen kjenner igjen intervjupersonenes historier.

Med dette i tankene kunne de selv ta et informert valg på om det kjentes greit ut å delta i studien. De kunne gi beskjed om de ønsket jeg skulle endre uviktige detaljer for å i større grad beholde anonymiteten, eller om de eventuelt ønsker å trekke samtykket til å bli intervjuet.

Et annet aspekt som har vært etisk vanskelig med dette prosjektet er at jeg som del av den undertrykkende majoriteten, forsker på en undertrykket minoritet. På starten av intervjuene ga jeg beskjed om at hvis det var noen spørsmål som føltes ugreie ville jeg gjerne ha tilbakemelding om dette. Det virker ikke som at det har påvirket svarene jeg har fått, men det er vanskelig å si helt sikkert.

4.0 Empiri

I analyse av datamaterialet kom jeg frem til at de audistiske handlingene som informantene fortalte om kunne kategoriseres i tre hovedtyper. Disse har jeg valgt å kalle 'ekskludering', 'undervurdering' og 'latterliggjøring'. I dette kapittelet presenteres de tre kategoriene i rekkefølge etter hva som ble observert mest. For hver kategori vil jeg først definere hva som overordnet kjennetegner denne typen audisme i datamaterialet. Deretter vil jeg fremheve noen eksempler fra datamaterialet på handlinger som inngår i den aktuelle kategorien, samt de mestringsstrategiene som informantene fortalte at de benyttet i møte med disse handlingene.

4.1 Ekskluderende

Kategorien 'ekskluderende audisme' kjennetegnes av handlinger som gjør at personer med hørselstap, enten fysisk eller psykisk, blir holdt utenfor fellesskapet, slik at de ikke har mulighet til å delta på lik linje med de hørende til stedet. I de nære relasjonene som legger grunnlaget for denne bacheloroppgaven var det denne typen handlinger som utgjorde majoriteten av de audistiske handlingene det ble fortalt om. Handlingene kunne være alt fra noe så tilsynelatende harmløst som at den hørende ikke repeterte det den sa ved forespørsel, til mer uttalte hendelser hvor personen med hørselstap ikke hadde noen forutsetninger for å delta i samtalen. Under har jeg plukket ut to historier som viser litt av spekteret.

4.1.1 Historie 1

C, har ikke opplevd noen sterke episoder som har satt seg i hen, men sier at hen noen ganger opplever at familiemedlemmene svarer: «Det var ikke noe viktig», når hen ber om gjentagelse av det som ble sagt. C sier at: «Det hender at de sier ting som for dem ikke virker viktig, men fordi du ikke ble inkludert så ble det veldig viktig for deg, selv om det bare ble fortalt noe trivielt». C beskriver seg selv som lite konfliktsky og står opp for seg selv. Hens nære relasjoner beklager hvis C påpeker at de har sagt noe audistisk. Når det påpekes legger

de seg ikke langflate, men de får en liten vekker. C synes heller ikke det er nødvendig da de som regel er veldig flinke. C opplever at det er greit å ta opp slike hendelser med sine nære relasjoner. De ønsker at C skal ha det bra, og C ønsker at de skal ha det bra. C tror at relasjonene kommer styrket ut av det å tørre å ta opp ting som er litt såre.

4.1.2 Historie 2

B, fortalte at i oppveksten var hen ofte den første til å bli full på fest, frem til hen en gang ble såpass full at hen fikk blackout, og ble konfrontert med hvorfor hen alltid drakk så mye. B svarte at hen drakk seg full fordi hen kjedet seg. Selv om alle i familien kan litt tegnspråk, måtte B gjentatte ganger minne folk på å «løfte hendene» når dem snakket. Selv etter gjentatte påminnelser fortsatte familiemedlemmene å snakke sammen på talespråk. B følte seg mer som en observatør av festen enn en deltager. B gir tydelig og ærlig beskjed hvis familiemedlemmene glemmer seg etter å ha fått påminnelser. Da kan hen si at «Det er ikke noe trivelig å være sammen med dere når dere glemmer dere hele tiden, jeg føler meg diskriminert». Da får B en unnskyldning med en lovnad om at de skal bli flinkere. Likevel velger B i dag å ikke møte i selskaper med familien hvis hen ikke får innvilget tolk. Familien kan bli fornærmet og såret når B ikke kommer, men når det ikke er tolk til stede får ikke B med seg det som blir sagt. Fram til nå har ikke konfrontasjon med familien ført til langvarig bedring. Når det er tolk med i selskapet beskriver B at familiemedlemmene viser større interesse for hvem hen er som person.

4.2 Undervurderende

Kategorien 'undervurderende audisme' kjennetegnes av handlinger hvor de nære relasjonene undervurderer personen med hørselstap. Det kan både være undervurdering av intelligens og evner. Dette kunne vise seg i datamaterialet ved at de nære relasjonene alltid måtte dobbeltsjekke med noen hørende om det personen gjør eller sier er korrekt. Det kunne også vise seg ved at den døve eller hørselshemmede personen ble frarådet fra å gjøre ting, som de nære relasjonene opplever som for krevende for en med hørselstap å gjennomføre. Under har jeg trukket frem to historier fra datamaterialet som hører til under

denne kategorien.

4.2.1 Historie 3

A, beskrev at grunnlaget til den undervurderende audismen i familien hens berodde seg på at generasjonen over var vokst opp i en annen tid. De vokste med helt andre forventninger til døve. Det ble ikke sett på som en forventning, men som flaks hvis døve kunne lese og skrive. Hendene skulle vekk og en skulle snakke og munnnavlese. Hvor godt en mestret dette ble brukt som målestokk på hvor intelligent en var.

Noen eksempler på undervurderende audisme i A sin familie kunne være at hvis A ble spurt om å oversette et brev til tegnspråk av forelderen måtte forelderen alltid dobbeltsjekke med en hørende om A hadde oversatt riktig. Noe A beskriver som frustrerende fordi «Jeg kan jo lese!», eller at hvis A og søskenet skulle gjøre noe måtte alltid en hørende spørres da forelderen og forelderens søsken ifølge A har lært at «Døves selvbevissthet ikke er nok, de har lært at de må ha hørendes erfaringer». Noe som gjør forholdet anstrengt. A forteller at når sånne ting skjer velger hen oftest å bare holde det inne, men at de tidligere hadde mange konflikter. Nå har A gitt opp litt og tenker at «de er jo gamle, og jeg vet jo at det er jeg som har rett.

4.2.2 Historie 4

I løpet av intervjuet forteller D at hen ofte opplever å få kommentarer som «Kan du ikke høre bedre etter?», eller «Følger du ikke med?». D opplever ikke at de to ytringene i seg selv er veldig negative, men sier at hen får et inntrykk av at folk ikke tenker at hen har et hørselstap som gjør at hen ikke alltid får med seg hva som blir sagt, men heller at «hen der er spesiell». Når hen får slike kommentarer, kan hen stå forsiktig opp for seg selv ved å gi forklaringer på hvorfor hen ikke fikk det med seg, men hvis hen har gitt beskjed til samme person flere ganger og hen er nødt til å forholde seg til personen gir hen heller opp, enn å ta det opp igjen.

4.3 Latterliggjørende

Kategorien 'latterliggjørende audisme' var den kategorien det var klart færrest av i datamaterialet. Latterliggjørende audisme kjennetegnes av at personen med hørselstap blir latterliggjort. Enten på bakgrunn av karakteristika ved personen som følger av hørselstapet, eller at hørselstapet i seg selv blir vitset om». Under er to historier som viser begge variantene av latterliggjørende audisme

4.3.1 Historie 5

Da B var yngre kunne familiemedlemmene le når hen brukte stemmen, uten at B forstod hvorfor. Da B ble eldre skjønte hen at de lo fordi de syntes hen hadde rar stemme. Da hen forstod årsaken, ble hen både frustrert og lei seg, og bestemte seg for å slutte å bruke stemmen helt. Til tross for at B har merket at det er vanskeligere å få hørende til å holde oppmerksomheten på hen når hen prater, har hen ikke begynt å bruke stemmen igjen. Hen ønsker ikke å bli latterliggjort for noe hen ikke kan noe for.

4.2.6 Historie 6

D sier at når en person er en del av minoriteten, og spøker om hørselstap opplever hen det ikke som diskriminering. D forteller at når hen er i hjemlandet får hen inntrykk av at familiemedlemmene synes det er morsomt å spøke med hørselstapet hens. Hen beskriver det som en del av deres kultur. D tror ikke at familiens vitsing er vondt ment, og prøver alltid å finne ut av om det som ble sagt bare var en dårlig spøk. D ønsker ikke å skape en konflikt ved å ta opp ting på feil måte, og sier at det er viktig for hen at de ikke blir sure på hverandre fordi de misforstår hverandre. Det er viktig for D å få en felles forståelse av begge standpunkt.

5.0 Drøfting

Studiens problemstilling er:

«Hvilke typer audistiske handlinger kan døve og hørselshemmede oppleve i nære relasjoner, og hvilke mestringsstrategier bruker de i slike situasjoner?»

På veien for å besvare problemstillingen, skal jeg i dette kapitlet drøfte empirien opp mot teorien. Etter å ha analysert datamaterialet, fant jeg at alle de audistiske handlingene intervjupersonene fortalte om, kunne grupperes inn i tre kategorier. Disse ble kalt for: Ekskluderende, undervurderende og latterliggjørende. Under skal disse kategoriene drøftes i lys av teorien i kapittel 2.0.

5.1 Ekskluderende audisme

I empiriekapitlet definerer jeg denne kategorien som: «Handlinger som gjør at personer med hørselstap, enten fysisk eller psykisk, blir holdt utenfor fellesskapet, slik at de ikke har mulighet til å delta på lik linje med de hørende til stedet». I de nære relasjonene i datamaterialet fant jeg at majoriteten av handlingene falt inn under denne kategorien.

I datamaterialet var handlingene som hører til denne kategorien i stor grad tilknyttet måltidssituasjoner. Her var det flere av intervjupersonene som beskrev at de følte seg mer som en observatør enn en deltager. Flere opplevde å bli avfeid med setninger slik den C forteller om: «Det var ikke noe viktig». Disse handlingene hadde flere fellestrekk med Eckert & Rowley (2013, s. 108-110) sin definisjon av overt-audisme, da flere beskrev at de ikke tror familiemedlemmene legger merke til, eller forstår konsekvensene av handlingene. På den andre siden blir overt-audisme i teorien også beskrevet som en audistisk handling hvor personen ikke bryr seg om likestilling, og at handlingen som regel er intensjonell. Alle jeg intervjuet sa opptil flere ganger i løpet av intervjuet at de ikke opplever at handlingene er hverken vondt ment eller intensjonelle. Derfor er ikke begrepet overt-audisme helt dekkende for handlingene i datamaterialet.

Om handlingene passer inn under Eckert og Rowley (2013, s. 108-110) sin definisjon av covert-audisme er vanskelig å si noe om da det i mitt datamateriale virker usannsynlig at de

nære relasjonene er bekymret for handlingenes rettslige konsekvenser, og på bakgrunn av dette prøver å skjule handlingene.

Aversive-audisme derimot er i teorien beskrevet som ikke-intensjonell. Denne delen av definisjonen stemmer overens med intervjupersonenes opplevelse av ekskluderende audisme, men aversive audisme er også definert som «en velment handling som er overskygget av fremmedfrykt eller uvisshet» (Eckert & Rowley, 2013, s. 109-110).

Ekskluderende audisme er neppe velment, men noen av handlingene intervjupersonene beskrev gikk på at de nære relasjonene ikke visste hvordan de skulle forholde seg til dem og i stedet valgte å «unngå» dem. En beskrev at å ha med tolk i familieselskap fjernet denne hindringen og gjorde at familiemedlemmene viste mer interesse for hen.

5.2 Undervurderende audisme

Denne kategorien blir i empiriekapitlet definert av meg som: «Handlinger hvor de nære relasjonene undervurderer personen med hørselstap. Det kan både være undervurdering av intelligens og evner».

I datamaterialet hadde de fleste handlingene i denne kategorien likheter med Atcherson & Wilson (2017, s. 22) sin definisjon av dysconscious audisme. Det var også noen handlinger i datamaterialet som ikke hørte til under denne kategorien, da de var utført av hørende som undervurderte intelligensen eller evnene til personen med hørselstap. En kan også trekke paralleller til Eckert & Rowley (2013, s. 108-110) sin definisjon av overt-audisme da det basert på intervjupersonenes opplevelse heller ikke i denne kategorien virker som de nære relasjonene forstår virkningen av handlingene sine. I denne kategorien var det, i tillegg til de mulige årsakene beskrevet i kategorien over, også et tilleggsaspekt hvor intervjupersonene beskrev at de døve relasjonene selv hadde et annet syn på hva de opplevde som audisme. Dette kan være en mulig årsak til at de selv ikke anså handlingene som audistiske. Eckert & Rowley (2013, s. 108-110) sier videre at overt-audisme er å ikke bry seg om likestilling mellom døve og hørende. Da de nære relasjonene i disse handlingene selv er døve, er det lite sannsynlig at de ikke bryr seg om likestilling. I tillegg sier definisjonen at handlingene som oftest er bevisste, men hvor går egentlig grensen mellom en bevisst og ubevisst handling? Er det utelukkende intensjonen til handlingen som er avgjørende? Eller regnes

handlingen også som bevisst hvis en gjentatte ganger blir korrigerert uten å ta til seg korreksjonene? I datamaterialet virker det som at intervjupersonene ser på bevisst audisme som audisme hvor intensjonen er å diskriminere. Alle andre former, uavhengig av mengden korreksjoner, regnes som ubevisst.

5.3 Latterliggjørende audisme

Den siste kategorien har jeg i empiriekapitlet definert slik: «Latterliggjørende audisme kjennetegnes av at personen med hørselstap blir latterliggjort. Enten på bakgrunn av karakteristika ved personen som følger av hørselstapet, eller at hørselstapet i seg selv blir vitset om».

I datamaterialet var det ikke mange handlinger som hørte til denne kategorien. En av intervjupersonene fortalte at familiemedlemmene kunne le av sider ved hen som var forårsaket av hørselstapet. I tillegg ble det beskrevet vitsing av hørselstapet i seg selv. Av min oppfatning kunne det virke på utsagnene som at intervjupersonene ikke følte det var innafør å bli fornærmet av vitsingen, med mindre den var sagt med intensjon om å såre. Dette fordi de beskrev at det var viktig for dem å finne årsaken til utsagnene, og på bakgrunn av årsaken bestemme seg for hvordan de skulle agere. Denne kategorien var i stor grad overlappende med Eckert & Rowley (2013, s. 108-110) sin definisjon av covert-audisme. Jeg opplever at vitsing av og til kan brukes som en måte å unngå konsekvenser for det en sier. Med dette mener jeg at det som ytres har et alvorlig bakteppe, men blir skjult av en humoristisk leveranse av budskapet. Å vitse om det en mener i stedet for å si det rett ut, kan altså brukes som en måte å unngå konsekvenser for ytringene sine. En kan få bekreftelse av publikum på at det en mener er en akseptabel holdning. Hvis vitsen ikke lander kan ytringen unnskyldes med at det bare var en spøk, og ikke faktisk seriøst ment. I deres teori står det også skrevet at covert-audisme handler om å unngå konsekvenser fra samfunnet, og å unngå rettslige konsekvenser. I handlingene beskrevet i datamaterialet oppfatter jeg det som at ønsket om å unngå konsekvenser ikke baserer seg på mulige samfunnsrettslige represalier, men heller om følgende det kan få for forholdet til de nære relasjonene.

5.4 Mestringsstrategier

I datamaterialet beskriver intervjupersonene ulike måter å håndtere situasjoner med audistiske handlinger, basert på hva de opplever som mest hensiktsmessig. De beskriver også at de ønsker at deres reaksjonsgrad skal samsvare med omfanget av handlingen, da en overdrevet stor reaksjon kan eskalere situasjonen. Under skal jeg se på hvordan intervjupersonene beskriver at de håndterer audistiske handlinger. Dette vil jeg drøfte i lys av Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) sin inndeling av mestringsstrategier.

Flere av intervjupersonene beskrev at de lot en del fare, da konfrontasjon ofte ikke førte til en løsning. De valgte heller å distansere seg, enten fysisk eller psykisk. Det de beskriver kan passe inn under punktet til Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) som omhandler distansering. Det kan også passe inn under punktet deres om selvkontrollering, da de holder følelsene sine for seg selv, og som en av intervjupersonene beskrev; «ikke ønsker å ødelegge stemningen».

Noen av intervjupersonene kunne også komme med små korrigeringer. En av intervjupersonene opplevde at korreksjonene førte frem, og sa at det at hen kunne konfrontere familien gjorde at deres relasjon kom styrket ut av situasjonen. Denne strategien kan høre til under Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) sitt første punkt 'konfronterende mestring' da intervjupersonene aktivt korrigerer de nære relasjonene. For personen som opplevde at korreksjonene førte frem kan denne strategien også anses som en form for positiv omvurdering, da hen følte at det kom noe positivt ut av situasjonen.

Ekskluderende audisme var den kategorien det var mest av i datamaterialet, og var også den kategorien der jeg har funnet størst variasjon i mestringsstrategiene. Som beskrevet i historie 2 under kapittel 4.1, fortalte en av intervjupersonene at hen som ung ofte drakk mye og raskt fordi hen kjedet seg i familieselskapene. I dag velger hen heller å dra sjeldnere i selskap, og aldri uten tolk, for å skåne seg selv. Dette har fellestrekk med flere av punktene til Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160). Den tidligere strategien kan anses som en form for virkelighetsflukt, men kan også ses på som en form for distansering, og et forsøk på å slippe å forholde seg til situasjonen. I tillegg beskriver hen at de andre ikke var klar over at hen følte seg ekskludert, og denne mestringsstrategien kan derfor også plasseres

inn under punktet om selvkontrollering. Deler av dagens strategi kan høre til under punktet om problemløsning, da hen har kommet opp med en plan for å minske møtet med slike situasjoner, men ikke fjerne de helt.

Felles for de ulike kategoriene var at alle intervjupersonene beskrev at de i større eller mindre grad søkte støtte av de nære relasjonene, enten mens handlingen skjedde, eller i etterkant. Dette overlapper med Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) sitt punkt om å søke sosial støtte.

6.0 Konklusjon

På bakgrunn av datamaterialet fant jeg at intervjupersonenes fortellinger om audistiske handlinger kan deles inn i tre kategorier; ekskluderende, undervurderende og latterliggjørende. Jeg definerer de ulike kategoriene slik:

- Ekskluderende audisme: «Handlinger som gjør at personer med hørselstap, enten fysisk eller psykisk, blir holdt utenfor fellesskapet, slik at de ikke har mulighet til å delta på lik linje med de hørende til stedet».
- Undervurderende audisme: «Handlinger hvor de nære relasjonene undervurderer personen med hørselstap. Det kan både være undervurdering av intelligens og evner».
- Latterliggjørende audisme: «Latterliggjørende audisme kjennetegnes av at personen med hørselstap blir latterliggjort. Enten på bakgrunn av karakteristika ved personen som følger av hørselstapet, eller at hørselstapet i seg selv blir vitset om».

Det er mulig å trekke flere paralleller mellom kategoriene Eckert & Rowley (2013, s. 108-110) bruker for å definere audistiske handlinger, og kategoriene jeg foreslår. Allikevel kan hverken overt-, covert-, eller aversive-audisme alene beskrive noen av de kategoriene jeg har observert i mitt datamateriale. Eckert & Rowley (2013, s. 108-110) sin inndeling av audistiske handlinger baserer seg i stor grad på intensjonen til handlingen, mens inndelingen jeg foreslår er uavhengig av årsak. Dette forslaget kommer på bakgrunn av at jeg i teorien fant en mangel av et system for å kategorisere handlingene i seg selv.

Flere av mestringsstrategiene som intervjupersonene beskriver, ble brukt uavhengig av hvilken type audistiske handlinger personen ble utsatt for. Jeg observerte i datamaterialet flest mestringsstrategier som kunne knyttes opp mot Lazarus og Folkman (1984, i Reitan, 2005, s. 159-160) sine punkter om distansering og selvkontrollering. Noen valgte også å konfrontere de nære relasjonene, men flere beskrev at de heller ønsket å «la det fare» enn å risikere å fornærme deres nære relasjoner.

På starten av intervjuet sa flere av intervjupersonene at de ikke ble utsatt for audisme av de nære relasjonene. Etter å ha pratet litt kommer det likevel frem ulike former for audisme de er blitt utsatt for. Dette tenker jeg både gir en pekepinn på hvor vanlig audisme er i samfunnet i dag, og intervjupersonenes opparbeidede toleranse for forskjellsbehandling. I likhet med studien som Kermit (2021, s. 72) deltok i, nevner flere av intervjupersonene at de ikke tror de nære relasjonene alltid forstår at de har vært audistiske. Når en ikke er klar over hvordan audistiske handlinger i nære relasjoner utarter seg, kan det også være vanskelig å oppdage og følges vis gjøre noe med den.

På bakgrunn av datamaterialet, har jeg kommet frem til et forslag for kategorisering av audisme i nære relasjoner; ekskluderende, undervurderende og latterliggjørende. Det hadde vært interessant å se om disse kategoriene kunne vært brukt i større studier med andre intervjupersoner, eller om de da hadde vist seg mangelfulle. Videre kunne det også vært interessant å intervju de nære relasjonene til døve og hørselshemmede, for å høre deres perspektiv.

Litteraturliste:

- Atcherson, S. R., & Wilson, J. A. B. (2017). Audism and its Implications for Audiology. I *ASHAWIRE* (Bd. 2). ASHA Special Interest Groups.
<https://pubs.asha.org/doi/10.1044/persp2.SIG8.18>
- Bakken, B. (2012). Mestring skaper arbeidsglede. I *Idébanken.org*.
<https://www.idebanken.org/inspirasjon/artikler/mestring-skaper-arbeidsglede>
- Bauman, H.-D. L. (2004). *Audism: Exploring the Metaphysics of Oppression* (Bd. 9, s. 239–246). *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*.
<https://doi.org/10.1093/deafed/enh025>
- Bauman, H.-D. L., Rogers, K., & Lotha, G. (2018). Audism. I *Britannica*.
<https://www.britannica.com/topic/audism>
- Brueggemann, B. J. (1999). *Lend me your ear*. Gallaudet University Press.
- Bufdir. (u.å.). Begreper. I *Bufdir*.
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/begreper_og_kunnskapsgrunnlag/begreper/
- Busch, T. (2019). *Akademisk skriving* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Carver, C. S. (2011). Coping. I *The Handbook of Stress Science: Biology, Psychology, and Health*. Springer Publishing Company.
[https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=EXVlk8pnEKIC&oi=fnd&pg=PR3&dq=The+handbook+of+stress+science:+Biology,+psychology,+and+health+\(pp.+221–229\).+Springer+Publishing+Company.&ots=nUMtCFzcRC&sig=r1itn0JYf9FwXym_1M4ld09ci88&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=EXVlk8pnEKIC&oi=fnd&pg=PR3&dq=The+handbook+of+stress+science:+Biology,+psychology,+and+health+(pp.+221–229).+Springer+Publishing+Company.&ots=nUMtCFzcRC&sig=r1itn0JYf9FwXym_1M4ld09ci88&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Eckert, R. C., & Rowley, A. J. (2013). *Audism: A Theory and Practice of Audiocentric Privilege* (Bd. 37, s. 101–130). *Humanity & Society*. <https://doi.org/10.1177/0160597613481731>

Grønlie, S. M. (2021). *Uten Hørsel?* Fagbokforlaget.

Kermit, P. S. (2021). Struggles for inclusion: The unrecognised toil of hearing-impaired students. I *Accessibility Denied. Understanding Inaccessibility and Everyday Resistance to Inclusion for Persons with Disabilities*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003120452>

Popdimtchev, B. E. (2021). *Hva er audisme?* HVL.

Stroebe, W. (2011). *Social psychology and health*.

https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=jRtFBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Social+psychology+and+health&ots=ok0YffZiJ9&sig=C44IzEmv8KNKZdeAek2mbcQMzuA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Stub-Christiansen, R. (2018). *Døves rettshistorie*. Stub-Christiansen advokatfirma AS.

Wilkinson, D., & Birmingham, P. (2003). *Using research instruments—A guide for researchers*. RoutledgeFalmer. https://libguides.wits.ac.za/ld.php?content_id=33683984

Øverland, A. (1937). Du må ikke sove. I *Den røde front* (s. 66–71). Tiden.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra HVL har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- HVL ved:
 - Camilla Bøe på e-post: camilla.boe@hvl.no
 - Birk Popdimtchev (meg) på e-post: 597389@stud.hvl.no
- Vårt personvernombud:
 - Trine Anikken Larsen, Tlf: 55587682, E-post: Trine.Anikken.Larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Camilla Bøe
(Forsker/veileder)

Birk Emanuel Fjelltun Popdimtchev

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Audisme i nære relasjoner*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta på intervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide:

Innledning:

- Takk! – Takke respondenten for at de stiller opp
 - Hvorfor? – Fortelle hva formålet med intervjuet er
 - Anonymitet? – Fortelle hvordan dataene blir behandlet. Avklare tillatelse til å ta opp intervjuet.
 - Innhold – Kort gjennomgang av hva intervjuet skal handle om.
 - Tid – Hvor lang tid kan respondenten regne med at intervjuet tar?
 - Signering av samtykkeskjema.
-
- Jeg er her for å lære av deg, hvis jeg sier noe du ikke føler stemmer eller du er uenig i, så gi meg beskjed. Noen av spørsmålene kan være litt personlige, så det er lov å si at du ikke ønsker å svare på det, at du trenger en pause, eller at du trenger å tenke litt.

Intervjuguide – skjema

Tema	Spørsmål	Stikkord/notat
Innledning	Takke respondenten for at de stiller opp – tid	
	Formålet med intervjuet er	
	Anonymitet i oppgaven – lagring av materialet	
Begrepet audisme	<p>Hva forbinder du med begrepet audisme?</p> <p>Definisjonen jeg tar utgangspunkt i:</p> <p>Bauman et al. (2018) beskrev audisme som; tanken om at evnen til å høre gjør noen overlegen de med et hørselstap. De som støtter dette perspektivet kalles «audists» (audister), og kan være enten hørende eller døve (Bauman et al., 2018).</p>	
	Er audisme noe du diskuterer med nære relasjoner?	
Kommunikasjon med de nære	Hvem tenker du på som dine nære relasjoner?	

relasjonene	<ul style="list-style-type: none"> - Har det endret seg fra oppveksten til nå, i så fall hvorfor tror du det? 	
	Beskriv hvordan du kommuniserer med dine nærmeste, og hvis det varierer kan du si litt om når og hvorfor?	
Erfaringer der informanten opplever audisme/ forskjellsbehandling/ utenforskap	<p>Hvordan tenker du audisme kan opptre i nære relasjoner?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er dette noe du har opplevd? - Har du flere eksempler? 	
	Hvordan er ditt forhold til dine nære relasjoner?	
	Hvordan foregår familieselskap hjemme hos dere?	
	Er det noen spesielle situasjoner med nære relasjoner i oppveksten som du husker at du ikke likte noe særlig, eller gruet deg til? Hvorfor?	

Strategier når informanten opplever audisme	Hvordan reagerer du når audistiske handlinger skjer, og hva gjør du for å takle slike situasjoner? Har dette forandret seg fra oppveksten til nå?	
	Hvordan reagerer dine nære relasjoner/de rundt når de ser at andre gjør audistiske handlinger? Har dette forandret seg fra oppveksten til nå?	
	Hvordan reagerer dine nære relasjoner når de selv har gjort en audistisk handling? <ul style="list-style-type: none"> - Innser de selv at de har vært audistiske? - Hvordan reagerer de hvis de blir fortalt at de har gjort noe audistisk? - Er dette noe dere kan snakke sammen om? Hvis nei: Hvorfor? Hvis ja: Hvordan 	

	<p>snakker dere sammen om dette?</p> <p>- (Hvis aktuelt)</p> <p>Bruker dere audismebegrepet når dere snakker om dette?</p>	
	<p>Tror du at du selv har vært audistisk mot andre noen gang?</p>	
<p>Settinger der informanten føler seg inkludert</p>	<p>Hvis du skal beskrive en ideell kommunikasjonssituasjon hvordan ser den ut?</p>	
	<p>Kan du beskrive en sosial setting du føler deg bekvem? Hvem deltar i en slik setting?</p>	
	<p>Kan du huske at det ble gjort noen endringer i oppveksten din som gjorde at ting som var vanskelig ble bedre og du følte deg mer inkludert?</p>	
<p>Andre opplysninger?</p>	<p>Hvis du skulle trekke ut tre ting som du mener er det viktigste vi har snakket om, hva ville det vært?</p>	

	Er det noe annet du tenker er viktig knyttet til dette temaet som du ikke allerede har nevnt?	
--	---	--

Vedlegg 2 (5/5 sider)

Avslutning:

- Hvis du skulle trekke ut tre ting som du mener er det viktigste vi har snakket om, hva ville det vært?
 - Er det noe mer du vil si eller legge til?
 - Er det greit om jeg kontakter deg på et senere tidspunkt hvis jeg finner ut av at det er mer jeg lurer på?
 - Tusen takk for at du stilte opp!
-
- Gå i et stille rom og skrive ned tankene mine etterpå, så tydelig som mulig!